

LUND UNIVERSITY

Miljöpraktiker i vardagen: Livsstil, information och förändring i Simrishamn

Haider, Jutta; Sundin, Olof

2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Haider, J., & Sundin, O. (2009). *Miljöpraktiker i vardagen: Livsstil, information och förändring i Simrishamn*. (Centrum för Livsstilsfrågors rapportserie; Vol. 3). Centrum för Livsstilsfrågor, Region Skåne.
http://www.skane.se/upload/Webbplatser/CFL/Texter/Skriftserie3_09Miljopraktiker_rev2.pdf

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Miljöpraktiker i vardagen

Livsstil, information och förändring i Simrishamn

Jutta Haider och Olof Sundin

Sammanfattning

Miljö och miljöfrågor har under den senaste tiden lyfts fram som ytterst viktiga för framtiden, inte minst växthuseffekten och dess konsekvenser. Att vara och agera miljömedvetet kan sägas ha gått från att ha varit ett val för ett engagerat fåtal till att ha blivit en etablerad livsstil för många. Miljöfrågor är också av stor betydelse för Simrishamns kommun. Under några sommarmånader mer än fördubblas befolkningen varje år. Turistnäringen är följaktligen viktig samtidigt som ett ökat antal turister sliter på miljön. Projektet *Miljöpraktiker i vardagen: livsstil, information och förändring i Simrishamn* har studerat hur sommargäster i sin vardag handlar och resonerar kring miljöfrågor och miljöinformation. I projektet har vi fått en fördjupad förståelse av hur sommargäster skapar mening i relation till miljö och information i sin vardag. Med livsstil menas i projektet olika sätt att agera som skiljer grupper av människor från varandra. Det är genom konsumtion och icke-konsumtion av t.ex. kläder, semesterresor, mat, alkohol, medier och andra produkter eller tjänster som olika livsstilar formas.

I projektet har vi undersökt hur sommargäster i eller nära pensionsåldern resonerar kring och handlar utifrån den information om miljöfrågor de menar att de tar del av. Projektet är genomfört med utgångspunkt i tidigare forskning om relationen mellan livsstil, miljöagerande och miljöinformation. Sju intervjuer med sammanlagt nio personer boende i en fritidsby i Simrishamns kommun har genomförts. Intervjuerna har handlat om hur de boende argumenterar och handlar i relation till miljöfrågor och miljöinformation. Särskilt synliggörs de konflikter som finns mellan vad människor säger och vad människor gör i sin vardag. Dessutom har den bild av Simrishamn utforskats som presenteras i av kommunen producerade broschyrer och andra dokument. Slutligen har vi besökt den fritidsby som intervjudeltagarna har sitt boende i. Vid analysen har tidigare forskning, intervjumaterial samt broschyrer och andra dokument från Simrishamns kommun belyst varandra.

Genomgången av tidigare forskning tillsammans med den empiriska studien av hur människor handlar och talar om miljö i sin vardag visar på två nära relaterade och betydelsefulla punkter. *Den första punkten* rör vad människor vet om miljön och hur de handlar. Liksom tidigare forskning har visat finns det i studien ingen självklar länk mellan vad människor vet, dvs. deras teoretiska kunskap om miljöfrågor och exempelvis klimatförändring, och deras faktiska handlande när de t.ex.

köper mat eller väljer transportmedel. Det gäller även de människor som är medvetna om sambandet mellan sina handlingar och konsekvenserna av dessa handlingar för miljön och samhället i stort. Det reflekteras även i det faktum att det som låter sig göras till en låg kostnad, ekonomisk såväl som annan, föredras framför det som en av intervjudeltagarna kallar "upppoffringar", dvs sådana handlingar som skulle påverka vardagen i för stor utsträckning. *Den andra punkten* handlar om hur bilar, komposter, sopor och lågenergilampor samt de aktiviteter som är sammanbundna med dessa objekt har kommit att bli en slags 'bärare' av miljöinformation i sig själva. Vardagligt handlande, som t.ex. att sopsortera eller att byta till lågenergilampor, är så nära kopplat till frågor om miljöproblematik att människor *tänker genom dem* när de resonerar kring miljön. Dvs. vissa konkreta objekt och handlingar har central betydelse för människors miljömedvetande.

Dessa ovanstående rutiner kan dock också medföra en fara för miljön då vissa av dem riskerar att ta överhanden och utvecklas till en slags enfråge-engagemang. Ett sådant engagemang riskerar att föra med sig en lugnande känslan av att 'något görs' på bekostnad av den 'större bilden' eftersom dessa rutiner ofta har marginell eller liten betydelse för miljön om de inte kombineras med andra. Å andra sidan kan den abstrakta 'större bilden' av den komplexa miljöproblematiken vara en grund till en paralyserande känsla av maktlöshet som miljöinformation ofta tycks föra med sig för den enskilda människan. Eller omvänt, frågan är om det inte är de svårigheter som intervjudeltagarna har med att relatera ett uppriktigt engagemang för miljön med konkreta handlingar som kan vara en av orsakerna till den känsla av maktlöshet som de flesta deltagare ger uttryck för? Kanske är det också behovet av att fokusera på det konkreta – på att sopsortera, kompostera etc – som ger vissa väletablerade rutiner en så viktig roll i deltagarnas samtal om deras miljörelaterade handlingar? Med andra ord, har kanske den lokala miljöstationen blivit allas 'favoritankare' i försöken att etablera en känsla av meningsfullhet och säkerhet vis-à-vis en stor, svårfångad och osynlig upplevd fara.

För Simrishamns kommun och simrishamnarna – både permanentboende och sommargäster – ställs ett samtida problem på sin spets. Vi önskar alla en ren miljö med intakt ekosystem, orörd natur och vackra stränder och en plats som Simrishamn drar naturligtvis fördel av allas vår önskan. Men om vi alla tar t.ex. bilen till Simrishamn och dess omnejd riskerar Simrishamn att tappa just den dragningskraft som gör att vi söker oss dit, eftersom bilåkandet kan bli en miljöbelastning. För Simrishamns kommun, liksom för andra turistorter världen över är detta en balansakt på slak lina, vilken leder till frågor som hur 'grön turism' kan vidareutvecklas och hur människors miljömässiga

engagemang, sett som uttryck för livsstilar, möjligtvis kan bidra till det? Eller är det så att grön turism har en inbyggd motsättning som inte går att blunda för? Oavsett vad svaren på dessa frågor är kan vi konstatera att abstrakt information och teoretisk kunskap allena inte är lösningen på de miljöproblem som ökad turism trots allt kan leda till. En möjlig slutsats av studien är vikten av att skapa utrymme för människor att utveckla livsstilar som står i bättre samklang med en hållbar och 'grön' turism; livsstilar där miljövänliga rutiner kan bli normaliserade och till en del av vardagen. Meningsfull information om miljö och miljöförstöring finns då så att säga *inbyggd* i komposthögen snarare än i förmaningar med hjälp av abstrakt information.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
INTRODUKTION	6
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	9
LIVSSTIL, MILJÖ- OCH INFORMATIONSPRAKTIKER.....	12
EN FRITIDSBY I SIMRISHAMNS KOMMUN OCH DESS INVÅNARE	19
BERÄTTELSE OM VARDAGEN	21
'TRIGGERS'	21
NATUR	23
INFORMATION FÖR FÖRÄNDRING?	24
MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA	27
VI ÄR NORMALA	29
SEMESTER.....	29
KONKLUSIONER	32
KÄLLFÖRTECKNING	34
TRYCKTA KÄLLOR	34
INTERVJUER	35
BILAGA.....	36

Jutta Haider, Fil Dr.
Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet,
E-post: jutta.haider@kultur.lu.se

Olof Sundin, Docent,
Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet,
E-post: olof.sundin@kultur.lu.se

Introduktion

Miljö och miljöfrågor har under den senaste tiden lyfts fram som ytterst viktiga för framtiden, inte minst växthuseffekten och dess konsekvenser. Att vara och agera miljömedvetet kan sägas ha gått från att ha varit ett val för ett engagerat fåtal till att ha blivit en etablerad livsstil¹ för många. Dessa frågor är också av stor betydelse för Simrishamn och simrishamnsborna. I Simrishamns kommuns *Miljöbokslut 2006* (Simrishamns kommun, 2007) påtalas klimatfrågans roll för människors vardag. Rapporten redovisar nulägesituationen i Simrishamns kommun för utsläpp och andra miljöpåverkansfaktorer samt målsättningar för framtiden som kan minska klimatpåverkan. Exempelvis, och särskilt viktigt för detta forskningsprojekt, lyfts det fram hur kommunen avser ”/.../ påverka utvecklingen genom informationskampanjer och rådgivning till kommuninvånarna” (ibid, s. 8).

Miljöbokslut 2006 nämner också att en god miljö kan vara en konkurrensfaktor för att locka människor att bosätta sig i kommunen. Rapporten visar dock också på en medvetenhet om de problem som det kan innebära för kommunens miljöarbete med att locka fler invånare. Befolkningsmängden i Simrishamn mer än fördubblas på sommaren, vilket får stora konsekvenser för exempelvis koldioxidutsläppen. Denna dubbelhet – en god miljö som konkurrensfaktor för att locka människor samtidigt som att fler boende kan leda till en sämre miljö – är vår utgångspunkt för en studie av livsstil och miljömedvetenhet i människors vardagsliv i Simrishamn. Särskilt intressant är det att studera detta problemkomplex i relation till sommargäster där just den dubbelhet som beskrivs ovan ställs på sin spets. I Simrishamn har det t.ex. lett till att det i *Miljöbokslut 2006* (Simrishamns kommun 2007, s. 10) talas om ”grön turism”:

Under sommaren mer än fördubblas kommunens befolkning och därmed ökar även antalet bilar i kommunen. Biltrafiken står för en stor del av koldioxidutsläppen. Det är viktigt att kommunen arbetar aktivt med att minska bilanvändningen på sommaren. Som en del i turistbyråns verksamhet ingår *Grön turism*, vilket bland annat innebär försäljning av cykelpaket och kartor över cykelleder på Österlen. (Kursivering i original)

Projektet syftar till att undersöka hur sommargäster² i sin vardag handlar och resonerar kring miljö och miljöinformation. Miljö är ett brett begrepp som tilldelas olika betydelser för olika människor beroende på vad som är aktuellt i samhällsdebatten. För närvarande är fokus på klimatförändringen

¹ Livsstil är ett komplext begrepp, vilket vi diskuterar längre fram (jmf Chaney, 1996; Jensen, 2007a).

² Med sommargäster avses ägare av ett fritidshus vid sidan om sitt permanenta boende.

och koldioxidutsläpp. I projektet skapas en fördjupad förståelse av sommargästers meningsskapande i relation till miljö och information i sin vardag. Simrishamns sommargäster är inte sällan i pensionsåldern, eller nära denna, vilket gör att de har gott om fritid samtidigt som de många gånger har hunnit bygga upp ett ekonomiskt kapital nog för att äga ett fritidsboende. Vi har strävat efter att medvetandegöra och resonera kring de konflikter som kan finnas mellan en retorisk och en praktisk nivå i vardagslivets miljöfrågor och hur sommargäster i eller nära pensionsåldern resonerar kring och handlar utifrån den information de menar att de tagit del av.

I Simrishamns kommun ställs många av de frågor vi intresserar oss för på sin spets. Men de är naturligtvis också aktuella och relevanta för många regioner och platser – i Sverige såväl som i andra länder. I studien har vi utnyttjat olika slags material. Tidigare forskning om livsstil, miljö och information utgör en fond och bakgrund. Forskningen om miljöfrågor och -praktiker är omfattande och vi avgränsar oss därför till ett urval av aktuell forskning där miljöfrågor och -praktiker även relateras till information. Dokument producerade av Simrishamns kommun har utnyttjats för att analysera den bild som kommunen vill förmedla till sina invånare och till sina sommargäster. Slutligen, och huvudsakligen, har vi genomfört sju längre intervjuer med sammanlagt nio personer som antingen bor permanent eller som sommargäster i en och samma fritidsby i Simrishamns kommun.

Livsstil är ett centralt begrepp för projektet och med livsstil avser vi: “patterns of actions that differentiate people” (Chaney, 1996, s. 4). Livsstil är ett begrepp som är förknippat med modernitet och därmed med framväxten av konsumtionssamhället. Begreppet har använts inom en lång rad områden, inte minst inom folkhälsa och, vilket är i fokus för denna rapport, miljöområdet. Genom konsumtion och icke-konsumtion av t.ex. kläder, semesterresor, mat, alkohol, medier och andra produkter eller tjänster formas livsstil och tillhörande sociala identiteter. En livsstil skiljer sig därmed från traditionella sociala kategoriseringar – såsom klass – som snarare baseras på produktionsförhållanden (Chaney, 1996, s. 15). Konsumtion inkluderar här fritidsaktiviteter och fritidsekonomi i en bredare förståelse. Därmed är också turism en central fråga för livsstilsforskning och det finns en inneboende spänning i begreppsparet livsstil och hållbar utveckling som vi utvecklar i denna rapport (jmf t.ex. Henriksson, 2004; Hobson, 2002; Jensen, 2007a, 2007b).

Livsstilsbegreppet är också intressant i relation till miljö av en annan anledning. Det är en fråga av vitalt intresse som vanligtvis är relaterat till och har en historia av politisk aktivism och mer generellt medborgares engagemang i politik (jmf Giddens, 1991, s. 209ff). Livsstilskonceptet är lätt

att kritisera för att det enbart är ett uttryck för konsumtionssamhället och en förändrad livsstil enbart är en förändrad konsumtion men sällan en fördjupad kritik. Å andra sidan kan det också ses som ett uttryck för en seriös oro och ett seriöst engagemang för frågor som inte minst berör miljön. Klimatförändring och andra miljöproblem är med andra ord ett reellt problem och engagemang i frågan har inte råd att vara en övergående trend. Genom att förändra konsumtionsmönster möjliggörs även för påverkan av produktionsförhållanden inom samhället i stort. Att vara miljömedveten och att handla miljömedvetet har blivit en del av en – eller flera – livsstil(ar) och, för att uttrycka det rakt på sak, livsstil är allt vi har! Men hur blir man då miljömedveten när vi samtidigt vet att sambandet mellan medvetenhet och beteende är otydligt (t.ex. Shalahan & Säljö, 1993; Hobson, 2002)? Genom mer information och kunskap? Det är naturligtvis inte oviktigt, men vilken typ av information och vilken typ av kunskap? Att undersöka förutsättningarna och de materiella uttrycken för denna livsstil under semestern, de konflikter som kan föreligga inom området, samt hur detta kan ses i relation till miljörelaterade informationspraktiker är därför av stor vikt.

Tillvägagångssätt

I studiens fokus är människors meningsskapande av miljöfrågor i sitt vardagsliv som sommargäster och informations roll i detta meningsskapande. Vi har studerat sommargästers argument och handlingar i relation till miljö- och informationspraktiker. Därtill har vi kontextualiserat dessa argument och handlingar genom att göra en beskrivning av den lokala miljön som de deltagande människornas berättelser är skapade i samspel med. Vi har också gjort en analys av Simrishamns kommuns bild av sig själva genom att studera broschyrer och andra dokument. Tillvägagångssättet är sålunda kvalitativt där intervjuer och textanalys är de viktigaste komponenterna. I en etnografiskt inspirerad anda har vi strävat efter att skapa en så god kontextuell förståelse som möjligt. Vi bestämde oss tidigt i projektet för att utforska människors berättelser och erfarenheter från en och samma lokala kontext genom intervjuer. Därigenom kunde vi beskriva, analysera och förstå det sammanhang som våra deltagare beskriver sin vardag utifrån. Vi valde en fritidsby i Simrishamns kommun bestående av mer än 150 tomter. Fritidsbyn utgör en ekonomisk förening och ett geografiskt avgränsat område.

Urvalet av deltagare följde snöbollsprincipen med utgångspunkt i ett antal, av oss på förhand fastställda, kriterier. Vi ville att deltagarna skulle kunna ge oss kvalitativt sett rika och mångfacetterade berättelser som svarade mot syftet för studien. Vi ville att de skulle vara födda på 1940-talet eller tidigare (även om undantag gjordes). Vi ville dessutom att deltagarna skulle inkludera någon som valt att omvandla sitt sommarboende till en permanentadress. Slutligen ville vi också ha med berättelser från åren när fritidsbyn grundades på 1960-talet fram till idag. Den första deltagaren fick vi kontakt med genom *Centrum för Livsstilsfrågor* och denne försåg oss med en lista på alla medlemmar i fritidsbyn, inklusive deras permanenta adresser. Deltagaren föreslog, utifrån våra kriterier, sedan ett antal namn som kunde vara lämpliga för oss att kontakta.

Vi tog kontakt med åtta namn genom ett brev (bilaga) som följdes upp av ett telefonsamtal. En av dem vi kontaktade tackade nej till att medverka. De övriga var positiva och vi valde att börja med dessa sju intervjuer innan vi vid behov skulle gå vidare och kontakta fler. Efter att vi genomfört den sjunde intervjun insåg vi att det material vi erhållit var mer än tillräckligt. Tre av intervjuerna genomfördes på plats i fritidsbyn, två intervjuer genomfördes på deltagarnas hemadresser (varav en ägde rum i fritidsbyn då detta var deras permanenta adress). Vidare intervjuades en deltagare på sin arbetsplats och en på ett café. En av intervjuerna gjordes av praktiska skäl dessutom per telefon och denna intervju blev också kortare än de övriga som varade i ca en timma. Vid två tillfällen träffade

vi sammanboende par, medan i övriga fall var det enbart en deltagare som intervjuades. Sammantaget samtalade vi med nio deltagare, fem män och fyra kvinnor, vid sju tillfällen. Vi som forskare var i samtliga fall, utom vid telefonintervjun, närvarande båda två.

Vi hade önskat genomföra fler intervjuer i fritidsbyn, med då projektet genomfördes på hösten och deltagarna därför hade önskemål om att träffas på andra platser, var detta inte möjligt. Detta kompensades i någon mån av sammanlagt tre besök i fritidsbyn och dess omnejd. Vid ett av dessa tillfällen fick vi dessutom en guidad tur. Vid besöken i fritidsbyn noterade vi bl.a. den lokala miljöns utseende, gemensamma samlingsplatser och fritidsbyns geografiska placering i regionen, såsom avstånd till närmaste affär, till havet och till Simrishamns centrum.

Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av digitalbandspelare. Vid intervjutillfällena användes en löst strukturerad intervjuguide för att täcka de områden vi ville ha behandlade. Vi eftersträvade att skapa en så avslappnad atmosfär som möjligt genom att genomföra intervjuerna icke-formellt och samtalsmässigt. På så sätt försökte vi undvika att uppfattas som 'miljökontrollanter'. Vid intervjuerna strävade vi efter att ta utgångspunkt i vardagliga praktiker och erfarenheter för att först därefter ställa frågor om varför (Kvale, 1997, s. 122f). Vi ville veta om och i så fall hur våra deltagare förankrar mer allmänna resonemang om miljö och information i sina vardagsliv. Teoretiska resonemang lämnade vi, om de inte togs upp av deltagarna själva, till vår analys.

Vi har tagit iakttagit de forskningsetiska principerna inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002). Samtliga deltagare har blivit informerade om forskningens syfte och innehåll samt att deras medverkan är helt frivillig. Samtliga deltagare i studien har anonymiserats och det insamlade materialet förvaras med skydd för insyn. Vi har också avidentifierat den aktuella fritidsbyn, även om de med lokalkännedom möjligtvis kan gissa sig till den. Det har medfört att kontextskildringen har blivit något lidande, men den forskningsetiska principen har givits företräde. Att studien är genomförd i Simrishamns kommun framgår dock, men det var också en förutsättning som bestämdes av *Centrum för Livsstilsfrågor*.

Vid analysen av materialet har tidigare forskning, intervjumaterial och lokalt producerade dokument belyst varandra. Dokumenten, som består av rapporter och broschyrer från Simrishamns kommun, analyserades i första hand som en del av studiens kontextualisering och används för beskrivning av den lokala miljön och dess förutsättningar. Intervjuerna gav kunskap såväl om den lokala kontexten som om de berättelser om miljö- och informationspraktiker som där finns. Vi lyssnade vid

upprepade tillfällen på de inspelade intervjuerna och centrala delar transkriberades. Teman i intervjuerna framträdde efterhand i relation till studiens teoretiska utgångspunkter. Därefter lyssnade vi igenom intervjuerna ännu en gång, men denna gång med utgångspunkt från de konstruerade temana. Under rubriken 'Triggers' i rapportens empiriska redovisning diskuterar vi detta mer i detalj.

Relationen mellan intervjuernas berättelser och kontexten – sedd som arena för meningsskapande – analyseras utifrån en diskursanalytiskt orienterad ansats. Det innebär att deltagarnas berättelser och erfarenheter ses som identitetsskapande, men att dessa berättelser också analyseras som framsprungna ur en unik kontext. Kontexten, i sin tur, är både lokal och global i den bemärkelsen att den är resultatet av diskurser om miljö- och informationspraktiker generellt, samtidigt som den är knuten till en faktisk geografisk plats. Därmed kan tre centrala empiriska komponenter identifieras: deltagarnas individuella berättelser, den lokala kontexten samt de diskurser om miljö- och informationspraktiker som där kommer till uttryck och som förenar den lokala kontexten med andra lokala kontexter.

Livsstil, miljö- och informationspraktiker

Klimatförändring ges i media rollen som en av de mest allvarliga och omedelbara hoten mot samhället. Samtidigt oroar oljereservens minskande storlek allt fler och skapar behov av alternativa energikällor och förändrade konsumtionsbeteende. Som en konsekvens därav verkar miljömedvetet handlande, eller åtminstone reflektioner kring ett sådant handlande, i en ökande omfattning vara en del av människors vardagsliv.

Detta gäller inte minst för vad som något oprecist kan benämnas som en medelklasslivsstil i rikare länder i 'väst' vars livsstil i praktiken har mest negativ miljöpåverkan (jmf Lindén, 2001). Som begrepp kan livsstil sägas vara förankrat i ett senmodernt synsätt på politik som icke klassbunden och därmed står livsstil i teoretisk opposition till begreppet klass; det ena begreppet kan inteoreflekterat ersättas med det andra. Livsstil kan, som David Chaney (1996, s. 5) hävdar, också ses som ett teoretiskt redskap för att strukturera samhället i enlighet med "ways of using rather than producing things". I samma utsträckning som livsstil har blivit ett dominerande redskap för att tänka i enlighet med vissa konsumtionsmönster, som därtill strukturerar samhällliga grupper, används föreställningen om klass, hävdar vi, i en ökande omfattning för att kunna definiera och särskilja livsstilar från varandra. Det är inte förvånande med tanke på hur konsumtionsmönster i allt större utsträckning har blivit de huvudsakliga parametrarna med vars hjälp samhället förstås. Detta resonemang för också med sig de två mest uppenbara invändningarna som vänds mot idén om livsstil när det kopplas till miljöfrågor: kopplingen till konsumtionssamhället och till det individuella ansvaret i kontrast till kollektiva lösningar. Med andra ord, eftersom livsstilskonceptet är så starkt förenat med senmoderniteten är det på många sätt ett uttryck för ett individualiserat konsumtionssamhälle, vilket, med tanke på miljöproblematikens omfattning och kollektiva drabbande, kan ses som ett problem i sig självt.

Livsstilsbegreppet kan alltså problematiseras för att det medför en apolitisk och individualistisk position som tenderar att reducera medborgarnas engagemang till en fråga om konsumtionspraktiker (jmf Chaney, 1996). Samtidigt vore det kontraproduktivt att bortse från livsstilsbegreppet, inte minst när vi talar om så angelägna frågor som de som rör miljön och då särskilt klimatförändringen. Det är uppenbart att, som Noortje Marres (2007, s. 368) påpekar: "climate change requires an institutional solution: the cause of the problem /.../ clearly cannot be alleviated by private individuals' domestic efforts alone." Trots det, fortsätter hon, "it can be argued

that domestic engagements with energy technologies fulfil a number of important conditions for citizen involvement in politics, which more conventional formats for such involvement fail to provide”. Detta är inte enbart en fråga om energiteknik, utan det kan också appliceras på andra miljöpraktiker. Om vi översätter detta engagemang till Simrishamn kan det innebära lokalt producerad mat och andra produkter, bil-poolar, cykeluthyrning till turister och ökad kollektivtrafik. Därtill påverkas självklart Simrishamn, liksom andra kommuner, av miljöfaktorer inom regionen och på en global nivå samt omvänt, att Simrishamn påverkar omvärlden.

Även om livsstil kanske vid första anblicken ser ut att vara ett udda val att basera en studie om miljömässiga reflekterande praktiker på, för begreppet med sig ett spännande angreppssätt just på grund av den inbyggda osäkerhet som blir uppenbar när 'livsstil' och 'miljö' paras ihop. För det första, konsumtion spelar en viktig roll vid etablerandet och upprätthållandet av livsstilar, samtidigt som konsumtion också är en del av flera teoretiska ramverk som behandlar livsstil (för en översikt, se Chaney, 1996). Livsstilsbegreppet har också fördelen att det inkluderar icke-arbetsrelaterade aktiviteter, fritidsaktiviteter, vilka är centrala i föreliggande projekt, samtidigt som begreppet också tillåter oss att ta hänsyn till dem som väljer att inte konsumera. Dessutom, eftersom konsumtion har en så central betydelse i det senmoderna samhället är det rimligt att ta livsstil som en utgångspunkt när miljömässiga reflekterande praktiker studeras.

För det andra, även om livsstilar är ett resultat av ett individualistiskt konsumtionssamhälle är de mycket mindre individualistiska än vad man kan tro. Faktum är att om en livsstil väljs av en ensam person kommer den inte att erkännas som en livsstil. "Lifestyles are", som Chaney (1996, s. 31) skriver, "forms of collective identity that develop through time". Just detta är det som gör livsstil till ett så intressant redskap för att utforska gruppernas miljömässiga reflekterande praktiker och de förändringar som dessa praktiker genomgår; dessa praktiker är på samma gång både individuella och kollektiva.

Den individualismens idé som finns inneboende i livsstilsbegreppet kan dessutom associeras till en diskussion om betydelsen av individuella praktiker mer generellt i samhället, vilket är av central betydelse när miljömässiga reflekterande handlingar undersöks. "Like the rich man through the eye of a needle ecological revolutions must pass through each individual's rethinking and changing of even the smallest actions", skriver Ulrich Beck (1995 [1991], s.12) något överpoetiskt redan under tidigt 1990-tal. Han uttrycker här en tilltro till individens möjligheter till handling, vilket idag kanske kan ses som något märkligt med tanke på hur kraftigt miljöhoten sedan dess har växt i styrka

och hur det snarare verkar göra institutionella lösningar och förenade ansträngningar nödvändiga. Det finns trots det också något inspirerande med att ge utrymme för individens handlingar som måste tas seriöst i den betydelsen att det, som Beck fortsätter (1995), tillåter närvaron av risker och hot samtidigt som, istället för att förneka och blunda för problemen, individuellt handlande i vardagslivet blir meningsfullt.

Detta samband mellan globala problem och individuell handling är något som också Giddens (1991, s. 221) skriver om:

Ecological problems highlight the new and accelerating interdependence of global systems and bring home to everyone the depth of the connections between personal activity and planetary problems.

Giddens medger självklart behovet av koordinerade och storskaliga ansträngningar samtidigt som han också understryker nödvändigheten av förändring på en individuell nivå, särskilt då i relation till livsstil: "Widespread changes in lifestyle, coupled with a de-emphasis on continual economic accumulation, will almost certainly be necessary if the ecological risks we now face are to be minimized" (Giddens, 1991, s. 222). I de nästan två decennier som har gått sedan Giddens ord verkar en medvetenhet verkligen ha skapats om att förändringar i livsstil är nödvändiga för att motverka eller i alla fall balansera effekterna av miljöproblem. Emellertid har den medvetenheten inte skett på bekostnad av ett mindre betonande av ekonomisk tillväxt. Tvärtom, etisk eller grön – 'miljömässigt korrekt' – konsumtion har utvecklats till en betydande affärsverksamhet (t.ex. Nyborg et al., 2006) och till på köpet har den blivit en viktig faktor för formandet av särskilda livsstilar. Kersty Hobson (2002; jmf Matti, 2006) visar hur idealet om den 'miljömedvetna medborgaren', som existerar bland många regeringar i västvärlden, är sammankopplad med begreppet 'hållbar konsumtion' och därigenom kan idén om konsumtion som sådan lämnas utan problematisering.

I en undersökning av olika förståelser av livsstilsbegreppet i relation till hållbar utveckling, som är ett begrepp som ofta figurerar tillsammans med miljöfrågor, synliggör Mikael Jensen (2007a) tre aspekter i diskursen kring hållbar utveckling som tenderar att relateras till livsstil. Dessa är idén om konsumism, växthusgaser samt säkerhet och risk. Alla tre, vilket vi också visar i vårt intervjumaterial, är lika framträdande när det gäller miljömässigt reflekterat handlande mer

generellt som när det gäller mer specifika praktiker relaterade till fritid och semester.

När det gäller konsumism, vilket Jensen (2007a) pekar ut genom att referera till annan forskning, tenderar diskussionen att handla om två parametrar. Å ena sidan finns det en stark tilltro till att förändra vad vi konsumerar, vilket hänger samman med en stor tilltro till förmågan till tekniska lösningar. Å andra sidan finns det en kritik till konsumtion mer generellt, vilken uppmanar oss till att förändra de sätt på vilka vi konsumerar på en mer fundamental nivå, bortom en tro på ny teknik som en lösning på miljöproblem. Enligt Jensen (2007a, s. 69) förenas båda positionerna i synen på att det behövs statliga interventioner. Det är en intressant observation, vilket vi återkommer till när vi längre fram diskuterar vårt empiriska material. Särskilt kommer vi att visa hur det pekar på en tvetydighet när individuellt ansvar, inskrivet i livsstilar som uttrycks i lokala och vardagsnära praktiker, sammankopplas med ett frågekomplex som upplevs som abstrakt och av global betydelse och med konsekvenser tydligt bortom vad som kan uppnås av individuella handlingar.

Ett annat område Jensen (2007a) lyfter fram har att göra med växthusgaser. Trots att vissa aspekter av det som kan anses vara en livsstilsrelaterad konsumtion är ansvariga för en betydande och ökande andel av växthusgaserna är sambandet mellan livsstil och miljöproblem här än mer abstrakt och svårt att förstå. Det är i ännu högre grad ett område som inbjuder till förnekande. Med Jensens (2007a, s. 70) ord: "Even when people possess knowledge of the causes, they tend to create denial mechanisms to be able to go on with their current lifestyles." Och han fortsätter (ibid): "If we look at lifestyle this way, it has very little to do with self-identity or sub-groups, or even nations. The problem exists in part at the global level and in part because of vague beliefs (or lack of knowledge)." Trots att Jensen sätter det inom parantes är det denna förmodade "lack of knowledge" som är i centrum för kampanjer som syftar till att förändra människors beteenden genom att erbjuda dem information och utbildning – med andra ord att 'upplysa' dem. Det är nära länkat till den sista idén Jensen lyfter fram, den om säkerhet och risk. Han menar att hållbarhet har en benägenhet att bli utbytt mot säkerhet. Det innebär att när det kommer till livsstilsval som handlar om att minimera risker och maximera säkerhet tenderar hållbarhet att dra det kortaste strået. Det beror på att hållbarhet nödvändiggör kalkyleringen av risker som inte alltid är förnimbara, utan enbart kan bli medvetna genom en abstrakt medierad form och därför inte omedelbart tillämpbar.

Anna-Lisa Lindén (t.ex. 1994, 2001, 2004) använder livsstil som en utgångspunkt för undersökningar av människors relationer till miljöproblem och -praktiker. Hon skiljer mellan tre handlingsmönster beroende på samhällsnivå: Levnadssätt, livsform och livsstil (1994, p.15). Här

blir livsstil sålunda ett handlingsmönster bland flera andra och livsstil är i detta fall handlingsmönster på en individnivå. Vidare separerar hon mellan två olika typer av livsstil: en ideal livsstil och en förverkligad: "Den ideala livsstilen är de handlingsmönster man helst skulle vilja genomföra, medan den förverkligade livsstilen är de handlingsmönster man faktiskt genomför" (Lindén, 1994, s. 14). Som ett komplement till livsstil talar Lindén om levnadssätt och livsform, båda är handlingsmönster som är mindre individuella och mer grupporienterade. Även om Lindéns förståelse av livsstil är individuell är den ändå placerad i en samhällelig kontext som hon kallar för levnadsform: "Man skall emellertid vara uppmärksam på att individuella förutsättningar, livsstilen och den samhällsomgivning man lever i, dvs. livsformen, skiljer sig mellan olika grupper av människor" (Lindén, 2004, s. 53). Detta är, i Lindéns tolkning av livsstil, också relevant för betydelsen av information och kunskap. Även om det är komplext att förändra beteenden genom information och kunskap är det ändå målet: "Möjligheterna och hindren för förändring är således beroende av både individuella och samhälleligt betingade faktorer. Ett budskap behöver inte bara nå 'rätt' grupp av individer för att få effekt, utan också vara anpassat till de omgivningsvillkor som den gruppen lever i" (Lindén, 2004, s. 53). Att förändra beteenden genom information och är dock, vilket Lindén (2001, s. 155 ff) skriver, en långsam och oförutsägbar process.

Det är här som informationens roll blir särskilt intressant och relevant. Den etablerade sanningen är ofta att mer information (ofta förklädd till utbildning) leder till mer kunskap, vilket i sin tur leder till ett förändrat beteende. I vårt empiriska fall skulle då mer information leda till förändrad konsumtion och bättre miljö. När det gäller miljön och miljömässigt reflekterat handlande förutsätts det ofta att information är information om resultat från natur- och miljövetenskaperna. Genom att till exempel förse människor med detaljer om de koldioxidutsläpp som ett specifikt handlingsmönster leder till tillsammans med de prognostiserade och vetenskapligt modulerade långsiktiga effekterna av sådana utsläpp, kommer det att leda till att rationella människor ändrar sina vanor genom att undvika vissa beteenden som de uppfattar som särskilt farliga. Det kan ta sig uttryck i att visa hur köp av jordgubbar i november (i Europa) kan relateras till smältande isberg och en därtill kopplad vattennivåhöjning och konsekvenserna av en sådan höjning. Därigenom eftersträvas en förändring av människors köpvanor så att jordgubbar enbart köps när det faktiskt är säsong för jordgubbar. Kersty Hobson (2002) kallar detta för "rationalisation of lifestyles", vilket hon ser som en i hög grad problematisk idealisering av en process som ganska uppenbart inte får det önskade resultat som krävs:

Rationalisation framings of how individuals alter lifestyles to make them

more sustainable suggest a process where new information is learned, weighed up against current practices, and then, contingent upon a number of factors, either accepted or rejected. (Hobson, 2002, s. 109)

Som alltid när information framställs på ett enkelt sätt som något som kan "göra" något med människors sätt att hantera vissa frågor har den sina svagheter. Den huvudsakliga invändningen är att när människor förlitar sig på mediering genom vetenskapliga kalkyleringar och modeller av prognoser som enbart existerar abstrakt och som är situerad på avstånd upplevs många av de kanske farligaste miljömässiga konsekvenserna av våra beteenden som just sådana (t.ex. Slocum, 2004). Dessutom, information existerar inte för sig själv; information är skapad, formad, förmedlad och också inbäddad i samhället som ett resultat av förhandlingar på olika nivåer och i olika kontexter, av vilka vetenskap och politik – ofta inbyggda i varandra – bara är ett par få. Information tilldelas en betydelse i en specifik kontext och för specifika situationer (t.ex. Haider & Bawden, 2007; Sundin & Johannisson, 2005). Hur mycket en person vet om 'fakta' om till exempel miljömässigt skadligt beteende, dess ursprung och konsekvenser tycks inte ha direkta effekter på ett faktiskt beteende (Henriksson, 2004, s. 122; Lindén, 2002; Shanahan & Säljö, 1993). Att ha mer information, att veta mer, leder inte nödvändigtvis till ett särskilt beteende.

Denna kritik av den underliggande kanalmetafor som återkommer i många sammanhang där information och kunskap diskuteras återfinns inom flera discipliner. Inom biblioteks- och informationsvetenskapen har den tagit sig uttryck i ett ifrågasättande av informationens roll som överförare av ett budskap samt en problematisering av människan som rationell 'informationssökare' (t.ex. Sundin & Johannisson, 2005). Inom utbildningsvetenskap finns en ökad betoning av lärandets situerade karaktär och den medföljande kritiken av hur lärande kan approprieras i ett sammanhang för att enkelt användas i ett annat (t.ex. Säljö, 2000). Ett sista exempel kan hämtas från vetenskapsstudier som genom empiriska undersökningar av vetenskaplig praxis upprepat visar på den vetenskapliga artikelns funktion vid formaliserandet av kunskap snarare än en funktion vid kommunicerandet av ett innehåll (t.ex. Latour & Woolgar, 1986). Kersty Hobson (2003, s. 107f) uttrycker det som att:

practices change not through exposure to scientific knowledge *per se* but through individuals making connections between forms of knowledge that link their own, everyday and experiential environments to broader

environmental concerns /.../ thus enabling them to see old practices in new ways that make intuitive 'common sense'.

Betydelsen av 'sunt förnuft' när vissa beteenden förordas framför andra blir tydligt i vårt empiriska material liksom den i högsta grad tveksamma position som abstrakt information i olika skepnader tilldelas i detta sammanhang. Rachel Slocum (2004) erbjuder ytterligare ett sätt att förhålla sig till abstrakt vetenskaplig-teknisk information. Genom att introducera den feministiska tanken om situerad kunskap argumenterar hon på ett liknande sätt för behovet att lokalisera den abstrakta frågan om klimatförändring till människors vardagsliv genom att göra den meningsfull i deras praktiska och vardagliga handlingar. Detta situerande av kunskap i meningsfulla handlingar kan vara av värde för miljöfrågor i ett bredare perspektiv. Betydelsen av situerad kunskap eller av 'sunt förnuft' kommer att bli tydlig senare i vår analys när vi i några fall ser hur en distans är upprätthålls mellan en specifik kunskap och en specifik praktik, medan det i andra exempel finns en tydlig länk som ger mening åt en faktisk situation i vilken en person positionerar sig.

Låt oss nu lämna denna abstrakta teoretiska nivå för att närma oss våra deltagares berättelser. Men innan dess behöver den fritidsby och de människor vi intervjuat kort presenteras.

En fritidsby i Simrishamns kommun och dess invånare

När man kör ner för grusvägen mot fritidsbyn möts man av ett vackert landskap. Husen ligger inbäddade bland i huvudsak tallskog som skapar en känsla av avskildhet åt varje hus. Fritidsbyn ligger inte så långt från Simrishamnsområdets stränder. Vi besöker byn under hösten, men trots detta står det en anseelig mängd bilar parkerade på tomterna. De boende som är på plats krattar löv och förbereder sina hus för vinterhalvåret. Fritidsbyns rötter i 1960-talet gör sig påmind genom enkla, men funktionella och tidstypiska fritidshus.

Deltagarna i studien har alla det gemensamt att de har ett sommarhus – eller permanentboende – i en fritidsby i Simrishamns kommun. Fritidsbyn består av mer än 150 tomter som arrenderas ut av markägarna. En genomgång av förteckningen av alla boende ger vid handen att de flesta har sina permanenta adresser i Malmö- och Lundtrakten, men här finns boende från hela Skåne och många andra delar av framförallt södra Sverige. Det senaste årtiondets ökande utländska turism finns också representerad genom ett mindre antal permanenta adresser i andra länder. Slutligen finns det också ett femtontal för vilka boendet i fritidsbyn är permanent.

Fritidsbyns historia sträcker sig tillbaka till mitten av 1960-talet då byn kallades för sommarbyn. Under tidigt 1970-tal stod i stort sett hela fritidsbyn färdig och de tidiga åren kännetecknades, enligt deltagarna, av ett stort socialt umgänge mellan grannarna: ”Vi har upplevt nybyggarandan här för det var lite speciellt här i början när alla snickrade på sina hus. Här var mycket mer gemenskap.” [4] De boende berättar alla om hur det var förr – antingen utifrån egna upplevelser eller genom sådant de fått berättat för sig – hur det anordnades fotbollsturneringar mellan olika fritidsbyar, midsommarfest, högsommarfest, höstfest och ålagille. ”Och det var väldigt, väldigt mycket socialt liv. Det fanns en fotbollsturnering. Man slog sig ihop och hyrde en bastu som råkade stå ledig i [x-byn]. Man byggde en dansbana /.../” [1]

Idag upplevs gemenskapen och den sociala samhörigheten olika. De flesta av deltagarna beskriver det sociala livet som en svunnen tid, ibland lite som byns guldålder, och pekar nu istället på att de ekonomiska frågorna kring arrendet är det sammanfogande kittet mellan föreningens boende. Samtidigt understryker samtliga att det är en god stämning mellan grannarna även om umgänget för de flesta inte är så aktivt. Midsommarfesten vid byns gemensamma dansbana är dock en aktivitet som alla lyfter fram och som finns kvar från förr. En av deltagarna skiljer sig dock från de andra när hon lyfter fram att gemensamma aktiviteter fortfarande anordnas i form av strandröjning och Chi

Qong [5].

Under fritidsbyns första tid fanns det en affär som var öppen under sommartid, inhyst i ett av husen. Affären, som har haft några olika ägare, var en filial till traktens handlare. Affären gjorde det möjligt för boende att på ett annat sätt klara sig utan bil, vilket inte alla hade under 1960-talet. Affären slog igen för gott i mitten av 1970-talet och sedan dess har mycket hänt. Det fanns "[e]n annan typ av närservice på den tiden /.../ Så småningom förändrades väl vanorna och folk fick andra typer av krav. Fler och fler skaffade bilar." [5]

Våra deltagare har alla sina erfarenheter av, historier om och engagemang i fritidsbyn. En deltagare köpte sitt hus 1996 och bor där tillsammans med sin fru. De kombinerar kortare utlandsresor med perioder i fritidsbyn. En annan deltagare har, tillsammans med sin fru, bott i huset sedan 1982 och de får ofta besök av sina barn. Den yngsta av våra deltagare (55 år) har tagit över sin fars hus som han lät bygga 1964. Hon berättar att hon vill tillbringa så mycket tid i huset som möjligt och att hon funderar över möjligheterna att göra sommarboendet permanent. Ett gift par vi intervjuade köpte ett hus 1967 och har varit med i nästan hela fritidsbyns historia. De bor numera sedan några år tillbaka permanent i byn, men i ett annat hus. Ytterligare en deltagare köpte sitt hus 1975. Han bor här nu så ofta han kan på somrarna med sin nuvarande fru och barn och barnbarn kommer ofta förbi. Den äldsta av de intervjuade, tillhör den första generationen av boende. Hon och hennes man byggde sitt hus själva. Slutligen har vi intervjuat ett par som köpte sitt hus så sent som 2004.

Låt oss nu gå vidare till deltagarnas berättelser om sin vardag och vilken roll som miljöfrågor och information om dessa frågor tilldelas här.

Berättelser om vardagen

De sätt som våra intervjudeltagare relaterar sina handlingar, särskilt de knutna till sina sommarhus, till en medvetenhet och kunskap om 'miljön' varierade naturligtvis. Samtidigt är det förvånande många likheter i deras berättelser som berör i stort sett alla deltagare. I detta avsnitt presenterar vi såväl dessa likheter som de motsägelser och divergerande berättelser som kommer till uttryck i intervjuerna; diskrepanserna är därmed lika intressanta som det generella. Huvudfokus är deltagarnas uttryckta relationer till information om miljön samt de översättningar av denna information och förhandlingar om de vardagliga praktiker som deltagarna menar har någon betydelse för miljön. Framställningen understöds av i första hand citat från intervjuerna, men också i någon mån av material från Simrishamns kommun, t.ex. kommunens webbplats, *Miljöbokslutet 2006* (Simrishamns kommun, 2007) och kommunens tidskrift *Nyinflyttad*.

'TRIGGERS'

Det finns alltid en risk att reducera människors komplexa och rika erfarenheter och berättelser i en forskningsrapport. I ett försök att undvika det väljer vi att strukturera berättelserna efter ämnesområden, eller kanske snarare tematiska 'triggers', som finns i deltagarnas berättelser.

När man diskuterar 'miljön' – särskilt i relation till människors livsstil – tycks det locka fram ett ganska stabilt antal diskussionsområden. De mest vanliga områdena i våra intervjuer är vardagliga och konkreta samtal om transporter, sopsortering, el- och vattenförbrukning. Dessa områden diskuteras dock sällan på en abstrakt nivå. Deltagarna talar exempelvis om deras egna bilar och sätter dem i kontrast till andras bilar, kollektivtrafik och cyklar; de nämner kompostering och diskuterar sopstationer; de lyfter fram effektiviteten hos och storleken på deras varmvattenberedare; de pratar om kostnaderna på ekologiskt odlad och framställd mat; och de diskuterar lågenergilampor: "Alltså, vi har ju lågenergilampor där vi kan ha dem." [4] Vi försökte utnyttja deltagarnas vilja att konkretisera på två sätt. Vi styrde våra intervjuer genom att lyfta fram vissa mer allmänna områden (exempelvis transport, elförbrukning eller mat) för att få igång samtalen som sedan deltagarna knöt till praktiker och objekt, som har betydelse i deras vardag. Sedan strukturerade vi analysen kring deras konkreta berättelser.

Vi kan illustrera den ovan beskrivna funktionen hos dessa 'triggers' med hjälp av bilen. Genom att börja tala om transporter börjar deltagarna tala om sina bilar. Därefter kunde samtalet gå vidare och beröra andra typer om transportmedel som buss, cykel och kommunens cykelbanor. Alla är exempelvis medvetna om bussförbindelserna och de flesta menar att dessa är goda, men de ser dem

trots det inte som ett alternativ för andra än för deras barn och barnbarn eller möjligtvis när ett sammanboende par på grund av olika arbetstider är tvungna att resa dit eller hem separat:

även därför att vi åker ganska ofta så blir det ju ganska många bilmil, om man säger så. Det går ju en buss om man skulle vilja /.../. Det har vi gjort någon gång eller bättre sagt, Gunilla³ har åkt buss. Men det blir ju inte så, utan man åker bil. Nu har vi ju fördelen, vi har ju miljöbil. Vi har ju en sådan biogasdriven bil. Så det känns inte så tokigt ändå.” [7]

Sedan finns det andra som berättar hur de aktivt försöker undvika att ta bilen: “Vi åker inte i onödan, så ska vi [åka] till återvinningsstationen så åker vi inte ett ärande dit, utan det gör vi när vi ska ut och handla” [4]. Någon minut senare i intervjun berättar de att det faktiskt är ett aktivt val som de direkt relaterar till miljömedvetenhet: “Ja det gör vi. Vi försöker att inte åka bil. Det gör vi faktiskt. Det kan man ju nog säga, att vi tänker på miljön.” [4].

Bilen som objekt och bilresandet som praktik fungerar alltså här som 'triggers' för att samtala om miljömedvetenhet och -handlande. Bilen kan sägas användas för att positionera deltagarna och därmed också för att kunna tala om andra praktiker som kan relateras till ett miljövänligt levnadssätt. Återvinningsstationen är ett annat exempel på en 'trigger' som återkom i intervjuerna. Att sopsortera har blivit en del av, och för många ett måste för, svenska hushåll och vars frånvaro i fritidsbyn är en fråga som berör många. I följande exempel associeras sopsorteringen till kompost: “Vi har ingen kompost och sådant där. Det tycker jag är en sådan där grej man skulle kunna uppmuntra från kommunen. Ett förslag. Det finns ju sådana här plastbehållare men de kostar en tusenlapp /.../” [4]. Här fungerar talet om kompost (som deltagaren inte har) som ett sätt att positionera sig för deltagaren i relation till kommunen och deras miljöpolicy som han i detta fall menar inte skapar tillräckligt med förutsättningar för att leva en mer miljövänlig livsstil.

Det som människor upplever som betydelsefull information om miljö, miljöförstörelse, miljöskydd, samhälleliga regleringar och så vidare är, så att säga, integrerad i komposthögen eller för den delen bilen och andra objekt, vilket vi återkommer till längre fram i texten. Med detta i åtanke låter vi våra deltagare komma till tals om det kanske mest uppenbara – naturen själv.

3

Pseudonym.

NATUR

Samtal om 'miljön' i relation till deltagarnas fritidsboende på Österlen framkallar upprepade gånger ett närmast reflexmässigt samband till 'naturen'. Naturen beskrivs som något uteslutande positivt och vackert, något som ska upplevas och njutas, till skillnad från 'miljön', vilken ses som hotad, problematisk och som representerar en slags osäkerhet.

Även om denna distinktion mellan natur och miljö görs av några deltagare mer än andra talar alla om den skönhet som naturen är besjälad av som den ursprungliga orsaken till att de blivit attraherade av området och till att de vill tillbringa så mycket tid i sommarhusen: "Det är ju det unika med Österlen, att det är naturen" [4] eller "Jag tycker det fortfarande är lika vackert när jag kommer dit, efter alla dessa 40 år jag har bott där" [6].

"Tystnad", "lugn", "naturligt liv", "isolering", "den orörda naturen" och så vidare är bilder som framkallas genom hänsyftningar på långpromenader i skogsbrynet eller på stranden: "Men annars så är vi ute och går mycket, går till stranden, lagar god mat, vilar. Det är tyst alltså, det luktar skog, jag älskar det. Det är härligt." [7] Detta är också den bild Simrishamns kommun vill skapa och understödja i sin tidskrift *Nyinflyttad* som vänder sig till såväl nyinflyttade till kommunen som till de sommargäster som kommunen vill uppmuntra att bli permanentboende: "Värdefull natur. Viktiga anledningar till att så många besöker kommunen är självklart det underbara landskapet. Det finns en stor variationsrikedom med lummiga lövskogar, böljande fält och stora ängar." (Akej & Olsson, 2008, s. 2)

Samtidigt finns det också en medvetenhet hos kommunen om de problem som en ökad befolkningsmängd kan medföra:

Den värdefulla naturen och landskapet ställer stora krav då det ska ske exploateringar. Det är alltid en svår balansgång mellan att bevara landskapet orört och att tillåta exploateringar så att fler kan flytta hit och bosätta sig. (Akej & Olsson, 2008, s. 2)

En av motiveringarna för miljöskydd verkar vara just den här bilden av den idylliska naturen som gör området till ett attraktivt turistområde, åtminstone för ett speciellt klientel. Men det leder också till ett problem i den mening att det kräver att besökarnas beteenden formas, att de 'uppfostras', så att de kan njuta av den idylliska naturen på ett vis som också bibehåller den som en attraktiv resurs. Redskapet för denna uppfostran är information. Som en av våra deltagare uttrycker det: "också att

informera folk om vad som gäller när man kommer hit, så att de uppför sig vettiga alltså. Jag tror nog de flesta gör det, men det beror nog på att det är en viss typ av människa som är här, faktiskt.” [5] Det kan kopplas till hur samma deltagare använder ’naturen’ som ett definierande element i ett särskilt sätt att leva, en särskild livsstil: ”att man förhåller sig till naturen på ett visst sätt. Har man inte haft kontakt med naturen så är det svårt att förstå det.”[5]

Vad som är särskilt intressant i relationen mellan ’natur’ och ’miljö’ är en slags dubbelhet som kan kopplas till olika sätt att förhålla sig till begreppen, nästan som två olika kunskapsformer. Naturen *upplevs* personligt, som en del av vardagen och som en självklar del av sommarboendet. Miljön, däremot, ses i regel som något tekniskt och abstrakt, utanför den personliga livssfären: ”Samtidigt är det ganska svårt tekniskt det här man ska berätta om vad EU ska göra med sitt klimatpaket och man ska minska 20 % av det och det. Det är ganska långt ifrån dom handfasta kraven.” [7] Den abstrakta och ofta tekniska miljödiskussionen är svår att ta till sig, medan man i vardagen lever sitt liv i fritidsbyn ’naturligt’.

Vi har väl förståelse för miljöproblem, sympatiserar med tanken, men det är inte aktuellt. /.../ Och lite av det [sopsortering] har väl vi här ute också. Vi har kompost och det tycker jag på något sätt är naturligt, naturens sätt att ta hand om avfall. Men jag kan inte miljöfrågor. [3]

När naturen kommer på tal väcker den idylliska och positiva konnotationer som ofta tar sig uttryck i nostalgiska berättelser om stillhet, historier om den egna familjen och livet i fritidsbyn i kombination med ett skimmer av lugn och skönhet. När miljön kommer på tal är det istället i regel något utanför den egna livssfären, något tekniskt, något som är sammanlänkat till abstrakt information och en teoretisk kunskapsform. Miljö blir då något som är svårt att relatera till och som dessutom står för krav som upplevs som svåra att leva upp till. Detta är än mer tydligt i nästa avsnitt som handlar om människors uttryckta relation till ’information’.

INFORMATION FÖR FÖRÄNDRING?

Det finns en uttryckt medvetenhet i Simrishamns kommun om miljöfrågornas betydelse och behovet av att kommunen tar sitt ansvar. Det uttrycks bland annat i en vilja att förändra kommuninvånarna och sommargästerna till miljömedvetena medborgare genom att förse dem med information om denna fråga. I förordet till *Miljöbokslutet 2006* står det t.ex. att:

Miljöfrågorna har fått en allt större betydelse i vår vardag. Medvetenheten om betydelsen av att vara rädd om vår miljö har markant ökat det senaste året. Klimatfrågan har hamnat i debattens fokus. Det diskuteras nu allt mer nödvändigheten av att nedbringa utsläppen av växthusgaser och speciellt koldioxid. Forskarrapporter det senaste året målar upp en dystert bild av vår framtid om inget görs. Det är därför viktigt att det nu aktivt sker något. Kommunen har här en viktig roll. Dels att själv genom sin egen verksamhet vara en god förebild och dels hjälpa till att informera och stimulera våra kommuninvånare att bli goda miljömedvetna medborgare. (Simrishamns kommun, 2007, s. 1)

Genom att informera vill kommunen sålunda skapa förändring. Inne i rapporten står det vidare:

Kommunen kan även påverka utvecklingen genom informationskampanjer och rådgivning till invånarna. (Simrishamns kommun, 2007, s. 8)

Exempel på sådana informationskampanjer kan ses i den ovan nämnda kommunala tidskriften *Nyinflyttad*. Denna innehåller t.ex. en helsida med rubriken "Så här gör du med ditt avfall" med uppgifter om hur och var man kan sopsortera (*Nyinflyttad*, 2008, s.14). Sopsortering, vilket vi skriver om redan under rubriken "Triggers", står naturligtvis högt upp på deltagarnas lista på miljömässigt korrekt beteende och är en väl etablerad rutin för många som kan utföras utan större kostnader. Ett annat positivt värde som sopsortering skapar är att den också möjliggör en medvetenhet som kan smitta av sig på andra praktiker i vardagen. Men om vi ser lite närmare på relationen mellan information i media och vardagspraktiker för våra deltagare är sambandet mindre direkt.

Deltagarnas förståelse av 'fakta' kring miljöfrågor är sällan direkt kopplade till deras vardagspraktik; det finns ingen tydlig direkt länk mellan kunskap om miljöfrågor och miljövänlig vardagshandlande. En deltagare uttrycker sig på följande vis:

Det blir väl ofta så att när det har hänt något speciellt ... alltså orkaner och naturkatastrofer ... då aktualiseras det här men så här vardagsmässigt är det inte så att jag går omkring och känner någon oro. Och det är inte heller så att jag t.ex. avstår från att flyga bara för det här av miljöskäl eller så /.../ [1]

I samma andetag fortsätter dock samme deltagare: "Det är klart att man funderar på hur det ska bli. Jag har ju barn och barnbarn och man funderar på hur det ska bli för dom." [1] Här har *information* redan genomgått en översättning från det abstrakta till det konkreta och vardagsnära, men ändå är länken mellan kunskap och praktik inte så stark att praktiken förändras.

I ett annat exempel berättar en av deltagarna om att han i stor utsträckning tar del av nyheter i olika format – i tidningar och i radio – som handlar om miljöfrågor i allmänhet och kanske om fossila bränslen i synnerhet. När han i samma andetag berättar om hur han tar sig till sommarhuset är det ändå genom att just använda sig av fossila bränslen och att han ännu inte funnit några goda argument för varför han inte ska göra det [2]. Han är samtidigt väldigt reflekterande kring svårigheterna med relationen mellan abstrakt information och vardaglig handling när han lite senare, efter att ha uttryckt sin tilltro till tekniska förändringar som lösningen på miljöproblem, säger: "Beteendeförändring är det svåraste som finns" [2].

Intressant nog är de praktiker som deltagarna för samman med miljömässigt 'korrekt' beteende ofta inte de som äger rum som resultatet av en medveten handling utan de är snarare rutinhandlingar. Det uttrycks på följande vis av en deltagare och ännu en gång är det exemplifierat med frågan om transport:

Det är ingenting man reflekterar över att man inte ska ... att nu ska vi cykla till stranden och ställa bilen. Det är inte så. Jag tänker inte så, utan jag tänker nu åker vi till stranden eller så åker vi till skogen någonstans. Där tar vi cykeln. [7]

Ett något annorlunda förhållningssätt, men ändå synliggörande av den ofta omedvetna relationen mellan information och handling, kommer till uttryck här: "Det är så väldigt mycket information. Så det är ju en långsam och ihärdig påverkan. Jag tror ju inte att jag upplever miljöproblem idag på samma sätt som för 10 år sedan." [3]

Kopplingen mellan information och handling finns således men den är inte så direkt som man kanske kan tro. Samma person som kommer till tals i det ovanstående citatet upplever en överväldigande känsla av, vad han uppfattar som, oklara budskap, vilket gör viljan till att förändra beteenden ännu svårare:

Jag var i Stockholm för att hälsa på min bror och då satt vi på NK och där såg jag en liten broschyr och där visade dom olika [miljömärkningar] och det var en A4 sida med 20-30 märken och jag skakade på huvudet. Det är för mycket, det är för mycket information och på något sätt strider de mot varandra och det tycker jag är synd /.../ på något sätt ska varje organisation profilera sig och det gör man på något sätt på bekostnad av andra. [3]

Klyftan mellan abstrakt information och praktisk handling i vardagen tycks därmed inte vara en fråga om avsaknad av kunskap. Den är inte ens ett resultat av en avsaknad av medvetenhet om det möjliga sambandet mellan särskilda individuella handlingsmönster och globala konsekvenser. Den saknade länken tycks istället ligga i själva förverkligandet i vardagslivets praktiker. Frågan är då vad informationskampanjer med goda intentioner kan spela för roll.

MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA

Ofta nära relaterat till deltagarnas reflektioner om information är en känsla av maktlöshet. Till exempel säger en deltagare, efter ha blivit tillfrågad om och hur han informerar sig om miljöfrågor, följande: ”Jag vet ju om Kyotoavtal och sådant, men jag i min lilla värld kan ju inte påverka så mycket. Däremot kan jag uppfölja vad man kommer fram till /.../” [3]. Det finns här en medvetenhet om frågans betydelse och kunskap om miljöpolitik såsom denna presenteras i media, ändå är det just denna kunskap som verkar leda till en känsla av maktlöshet. Därmed reducerar deltagaren betydelsen av sitt eget aktiva handlande i relation till miljöfrågor till att följa dessa frågor i media. Utöver informationspraktikerna, tycks miljöfrågan här inte tilldelas en betydelse för vardagslivet. En annan deltagare uttrycker detta på ett liknande sätt:

Jag tror att det är någon slags allmän känsla man har att det egna beteendet har så liten betydelse. Jag tror det. Och då är det incitamentet som förändrar konsumtionsvanor det ekonomiska hela tiden. Det är inte det ideologiska utan det ekonomiska. [1]

Ekonomiska incitament återkommer ofta bland intervjudeltagarna. Exempelvis dyker den ekonomiska aspekten alltid upp när det talas om ekologiskt producerad mat som anses vara dyr. En kvinna menar att ekologisk mat är bättre, men ”[j]ag köper inte ekologiskt bara för att det är för dyrt” [4]. Kvinnan och hennes make fortsätter resonera om priset på ekologiska varor för att sedan

säga att filmjölk kan de köpa ekologiskt, då priset är mer rimligt. En annan deltagare säger dock att ekonomin inte är avgörande utan att ”då det finns ett val så tar jag ekologiskt /.../ jag tycker att kostnaden inte betyder någonting om det är likvärdiga produkter” [2].

Den ekonomiska frågan kopplas inte enbart till ekologisk mat, utan också i anslutning till slöseri i största allmänhet. Många beteenden som anses vara typiska för senare generationer kritiseras med utgångspunkt från de kostnader de för med sig. Ekonomiska aspekter på miljöfrågor tilldelar därmed miljöfrågor betydelser i vardagen och motverkar ett avstånd, eller rent av en alienation, mellan vardagen och den abstrakta miljöproblematiken.

Det finns också andra vägar som deltagarna utnyttjar för att kunna hantera den abstrakta miljöproblematiken, utan att den känns förlamande. En intervjudeltagare, som också berättar hur han tar del av mycket miljöinformation i sitt jobb, reflekterar på följande sätt kring diskrepansen mellan global politik och vardagslivet: ”Alltså, man får ju skilja på det där på något sätt. Dels är det väl någon slags övergripande politik på något sätt och så får man väl då ... ja, sedan lever man ju sitt vardagsliv ändå på något sätt och så får man göra så gott man kan.” [7]

I ett fall finner vi hur en deltagare genom sitt handlande strävar efter att bidra till miljön på ett mer direkt plan:

Man drar sitt strå till stacken på olika sätt. Jag gör det till exempel genom att uppmana folk att odla, att ha mycket grönt i sina trädgårdar. Det betyder jättemycket också för hur det ser ut i stan. /.../ Dom flesta förstår nog inte riktig hur den där privata trädgården också bidrar till att vi får en bättre miljö, vi får en lägre temperatur här ner i stan, vi kan ta bättre hand om dagvatten och så vidare. [5]

Det är troligen inte någon tillfällighet att just den här intervjudeltagaren är välinformerad och är engagerad eftersom hon ägnar sig mycket åt miljöfrågor i sitt arbete. Trots det är det intressant hur en uppskattad privat aktivitet och 'lobbandet' för att denna aktivitet ska bli spridd till andra, kan relateras till och tilldelas betydelse som medförande påtagliga fördelar för samhället i stort.

Vi menar att detta tydligt illustrerar att det inte är frågan om att enkelt koppla privata aktiviteter till globala frågor eller omvänt; det verkar som om det bland våra deltagare låter sig göras ganska oproblematiskt. Dock ofta i relation till en känsla av maktlöshet eller av skuld. Problemet tycks

istället vara att formulera och konstruera detta privata handlande som något konstruktivt och som något som är direkt meningsfullt för en människa i sitt sammanhang; att omvandla en känsla av skuld till ett positivt engagemang i handling.

VI ÄR NORMALA

Det är intressant hur just de två av våra deltagare som citeras ovan som känner sig minst alienerade i relation till miljöfrågor och 'bäst' informerade, också är de som kan placera sina egna handlingar i ett meningsfullt sammanhang, och som i samtalen introducerar ytterligare en reflektionsnivå. De är noga med att skilja ut sig från överdriven miljömedvetenhet, vilket förankrar dem inom en diskursiv ram som avgränsar det 'normala' från det 'icke-normala'. Det kan illustreras genom hur en deltagare uttrycker sig på följande vis när hon reflekterar över 'grön trovärdighet' och dominerande attityder i fritidsbyn:

Alltså, jag tror inte här är så många sådana här extremt 'gröna vågare' men dom flesta är rädda om naturen här och tänker sig för faktiskt, det tror jag. Även om man inte tänker på det så här omedelbart. [5]

Miljömedvetenheten är tydligt en viktig fråga med positiva konnotationer, men den behöver också förankras i någon form av 'verklighet', som i detta fall är 'naturen' själv.

I ett annat exempel beskriver en deltagare sin familj som "ganska så pragmatiska" [7] och något senare i intervjun reflekterar han över familjens beteenden med följande ord: "Vi är inte liksom fundamentalister på något sätt, utan ganska vanliga människor" [7].

Båda beskriver sig själva på ett sätt som skulle kunna sammanfattas som 'normala' när de reflekterar över sina miljörelaterade beteenden. De beskriver sina sätt att vara, agera, resonera – med andra ord deras livsstil – som genomsnittlig istället för överdriven. Att vara överdrivet miljöfrågeinriktad i tal och handling tycks ha en negativ – eller åtminstone en 'outsider' – konnotation som relateras till att göra uppoffringar och det är inte som sådana våra deltagare positionerar sig själva och sin livsstil.

SEMESTER

Av de vi intervjuade är det bara ett par som bor permanent i fritidsbyn. De andra utnyttjar sina fritidshus på helger och under sommarsemestern. Några är i sitt sommarhus oftare än andra, men inte varje dag. Vi var intresserade av att belysa om människor beter sig och resonerar annorlunda i

relation till miljöfrågor när de är i fritidsbyn jämfört med när de är i sitt permanentboende. Att finna ett tydligt mönster i våra intervjuer är svårt. Naturligtvis har platsen betydelse – annars skulle de inte skaffa ett sommarhus – men hur platsen är kopplad till handlande skiljer sig något åt. Därtill har själva miljöaktiviteten betydelse; ibland kan det till och med vara en och samma person som pendlar mellan olika förhållningssätt till miljöfrågor i staden jämfört med på landet beroende på vilken miljöaktivitet som kommer på tal.

Två områden lyfts här fram mer frekvent än andra: sopsortering och vattenförbrukning i form av framförallt duschande. Sopsortering kan på många sätt ses som ett symboliskt miljöbeteende och det faktum att fritidsbyn saknar en återvinningsstation lyftes fram av i stort sett alla deltagare, liksom det ironiska i att alla måste ta sin bil till den närmaste återvinningsstationen som ligger några minuters bilväg bort. Våra intervjudeltagare löser det på olika sätt. Några kombinerar en bilfärd till sopstationen med andra ärenden, medan andra tar med sina sopor tillbaka till Lund eller Malmö och deras permanenta adresser där sopsorteringen redan är en väl integrerad vardagsrutin.

En person berättar skrattande att det faktum att han har mer tid över i fritidsbyn än i permanentboendet borde resultera i mer tid att agera miljömedvetet, men att det faktiskt blir tvärtom; miljöagerande är vad det verkar främst knutet till permanentboendet. Hans berättelse är upphängd, liksom så många andra, på sopsortering:

Där är det ju lättare för att där är det ett bostadsområde /.../ ganska definierat i en huskropp. Det är många lägenheter och det är inga avstånd /.../ Så det är ju lättare att organisera det där. Jag behöver inte gå särskilt långt för att lägga mina sopor i rätt kärl. [3]

En annan deltagare, som först berättar att det inte är någon stor skillnad mellan hur han och hans fru agerar i hemmet jämfört med i sommarhuset avseende sopsortering, berättar sedan hur det avgår en daglig bilburen karavan, som också han är en del av, för att köpa färskt bröd med följande ord: ”Det är lite så, det är sommar och så vill man ha det bra. Då kör man på morgonen och köper frallor i /.../. Det kan ju vara så att det är 50 bilar som kör från sommarbyn till /.../ - det vet inte jag alltså - för att köpa frallor.” [1] En annan deltagare resonerar på ett liknande sätt när han argumenterar för att familjen trots allt tillbringar ganska lite tid i sommarboendet varför de kan vara lite mindre noggranna än annars:

Om man ska vara riktig ärlig ... i alla fall jag tycker man reflektera mindre över det där för [sommar]boendet än hemma. Man tänker liksom, man är ju inte där så stor del av tiden, så att säga, så att om den där, vad heter det, lampan lyser, den display lampan lyser på den tv som vi har där i några timmar extra, så tänker man det gör inte så mycket om man är inte där så lång tid, så att säga va. /.../ Men vi är ju väldigt sparsamma, vi är så försiktiga med allting. Vi är lite snåla så där /.../ [7]

Samtidigt förväntar sig inte människor att ha samma levnadsstandard i deras sommarboende jämfört med deras permanentboende. Deltagarna reflekterar över det när de kommer att tala om sin vattenförbrukning, hur ofta de duschar och hur de är beroende av de inte alltför stora varmvattenberedarna i sommarhusen: "Vi är ganska sparsamma också med vatten /.../. Man gör så, för att det är ett sådant förhållningssätt som man har här och ... Vi har en liten varmvattensberedare, så man kan inte duscha så jättelänge." [5]. Detta är ett intressant påstående eftersom det förankrar ett särskilt sätt att vara, ett förhållningssätt, till en fysisk plats som en legitimering för ett förändrat handlande.

En annan deltagare lyfter fram vattenförbrukning i ett annat sammanhang. Hans familj samlar regnvatten som de sedan använder för att vattna gräsmattan: "I alla fall så samlar vi regnvatten för spridning" [2] Samtidigt menar just denna deltagaren att det inte finns någon skillnad i deras beteenden hemma och i sommarhuset: "Man rakar sig på morgonen, man duschar ..." [2] Det vardagliga och rutinmässiga agerandet används för att illustrera hur det liv som levs i sommarhuset inte skiljer sig från livet i hemmet. Samma person berättar också hur familjen har ändrat vanor när det gäller gräsklippning. Först klippte de gräset sparsmakat med hjälp av en handdriven gräsklippare för att behålla känslan av skogstomt, men sedan köpte de en motorgräsklippare. Numera klipper de regelbundet och ofta, i första hand på grund av barnbarnen så att de inte ska riskera att få fästingar: "Så vi är tillbaks i en vanlig villarutin vad det gäller gräsklippning" [2, 18:10].

Sammanfattningsvis, livet har sina olika rytmer beroende på var det levs. Även om människor har olika beteenden i sina sommarhus jämfört med sina permanenta hus, är de – när det gäller handlingar som våra deltagare associerar som miljörelaterade – inte resultatet av medvetna och reflexiva val, utan snarare ett resultat av betingelserna hos själva platsen.

Konklusioner

I denna studie är vi intresserade av hur människor tillskriver olika slags miljöinformation mening och hur det kan reflekteras i deras vardagliga livsstilsbaserade handlingar under sin semester. Den plats där dessa praktiker äger rum är Simrishamns kommun och närmare bestämt en fritidsby utanför centralorten. Genomgången av forskning om miljö, information och människors handlande tillsammans med en empirisk studie av hur människor handlar och talar om miljö i sin vardag visar på två nära relaterade punkter.

Den första punkten rör gapet mellan information och handlande när det handlar om miljö. Liksom tidigare forskning har visat finns det ingen självklar länk mellan människors teoretiska kunskap om miljöfrågor och deras faktiska handlande (t.ex. Lindén, 2002, 2004; Henriksson, 2004, Hobson, 2003). Det gäller även, något förvånande, när människor är medvetna om sambandet mellan sina individuella handlingar och deras konsekvenser för miljön och samhället i stort. Det reflekteras också i det faktum att de praktiker som låter sig göras till en låg kostnad, ekonomisk såväl som annan, föredras framför de som en av våra deltagare kallar "uppoftfringar" (jmf Lindén, 2004). Det är exempelvis lätt och billigt att sopsortera och det är socialt väletablerat, till och med förväntat, i många grupper i samhället. Att inte använda bilen, däremot, medför en påtaglig inskränkning i bekvämlighet och i vissa fall kan en sådan inskränkning till och med associeras med en outsiderposition, något mer eller mindre onormalt. Oavsett vilken handling vi talar om tycks de båda ha en avseende symbolisk betydelse när människor reflekterar över sina miljömässigt relevanta beteenden. Med andra ord, att ta bilen, sopsortera, kompostera eller att använda lågenergilampor är långt ifrån något trivialt. Dessa miljöpraktiker för med sig betydligt mer än vad de respektive utsagorna eller handlingarna först tycks innehålla. Det är med hjälp av dessa som miljöfrågor tilldelas betydelse i vardagen.

Det leder oss över till den andra punkten. Bilar, komposter, sopor, och lågenergilampor och handlingar som är sammanbundna med dessa objekt har kommit att bli bärare av miljöinformation i sig själva. De är så rutinmässigt kopplade till frågor om miljöproblematiken att människor tänker *igenom* dem när de resonerar kring miljön på ett sätt som är meningsfullt för dem (jmf Slocum, 2004). Miljörelaterade informationspraktiker är så att säga inbäddade och förkroppsligade i vardagens handlingsmönster. Samtidigt betyder meningsfullt inte nödvändigtvis förberedd för förändring, vilket är ett problem. Det betyder dock att ett sätt som information kan utgöra grunden för förändring är genom sin fortsatta rutinisering i vardagspraktiker i relation till specifika objekt. Dessa rutiniserade praktiker kan dock också medföra en fara då vissa av dem riskerar att ta

överhanden och utvecklas till en slags enfråge-engagemang. Ett sådant engagemang riskerar en slags distraktion genom att föra med sig en lugnande känslan av att 'något görs' på bekostnad av den 'större bilden'.

Å andra sidan är det just den abstrakta 'större bilden' av den komplexa miljöproblematiken som tycks vara grunden till den paralyserande känsla som information ofta tycks ha. Eller omvänt, frågan är om det inte är de svårigheter som intervjudeltagarna har med att relatera ett uppriktigt engagemang för miljön med konkreta handlingar och objekt som kan vara en av orsakerna till den känsla av maktlöshet som de flesta deltagare ger uttryck för? Kanske är det också behovet av att fokusera på det konkreta som ger vissa väletablerade beteenden och objekt en så viktig diskursiv position i deltagarnas samtal om deras miljörelaterade handlingar? Med andra ord, har kanske den lokala miljöstationen blivit allas 'favoritankare' i försöken att etablera en känsla av meningsfullhet och säkerhet vis-à-vis en stor, svårfångad och osynlig risk, för att använda Becks (1995) terminologi.

För Simrishamns kommun och simrishamnarna – både permanentboende och sommargäster – ställs ett samtida problem på sin spets. Vi önskar alla ren miljö med intakt ekosystem, orörd natur och vackra stränder och en plats som Simrishamn drar naturligtvis fördel av allas vår önskan. Men om vi alla tar bilen till Simrishamn och dess omnejd riskerar Simrishamn att tappa just den dragningskraft som gör att vi söker oss dit. För Simrishamns kommun, liksom för andra turistorter världen över är detta en balansakt på slak lina, vilken leder till frågor som hur 'grön turism' kan vidareutvecklas och hur människors miljömässiga engagemang, sedd som uttryck för livsstilar, möjligtvis kan bidra till det? Eller är det så att grön turism har en inbyggd motsättning som inte går att blunda för? Oavsett vad svaren på dessa frågor är kan vi konstatera att information och teoretisk kunskap allena inte är lösningen på de miljöproblem som ökad turism trots allt är en av orsakerna till.

En möjlig slutsats av studien är vikten av att skapa utrymme för människor att utveckla livsstilar som står i bättre samklang med en hållbar och 'grön' turism; livsstilar där miljövänliga rutiner kan bli normaliserade och till en del av vardagen. Meningsfull information om miljö och miljöförstöring finns då så att säga *inbyggd* i komposthögen snarare än i förmaningar med hjälp av abstrakt information.

Källförteckning

TRYCKTA KÄLLOR

- Akej, C. & Olsson, K-E. (2008). "Samarbete för utveckling". *Nyinflyttad*, (33), s. 2.
- Beck, U. (1995 [1991]). *Ecological enlightenment. Essays on the politics of the risk society*. New York: Humanity Books.
- Chaney, D. (1996). *Lifestyles*. Routledge: London; New York.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity. Self and society in the late modern age*. Polity: Cambridge.
- Haider, J. & Bawden, D. (2007). "Conceptions of 'information poverty' in LIS. A discourse analysis". *Journal of Documentation*, 63(4), 524-557.
- Hansen, H. (2008). "The ethnonarrative approach". *Human Relations*, 59(8), 1049-1075.
- Henriksson, G. (2004). *Hållbart vardagsliv. Mer eller mindre energikrävande konsumtion*. Licentiatavhandling vid Lunds Universitet. Edsbruk: Akademitryck.
- Hobson, K. (2002). "Competing discourses of sustainable consumption. Does the 'rationalisation of lifestyles' make sense?" *Environmental Politics*, 11(2), 95-120.
- Hobson, K. (2003). "Thinking habits into action. The role of knowledge and process in questioning household consumption practices". *Local Environment*, 8(1), 95-112.
- Hobson, K. (2006). "Bins, bulbs, and shower timers. On the 'techno-ethics' of sustainable living". *Ethics, Place, and Environment*, 9(3), 317-336.
- Jensen, M. (2007a). "Defining Lifestyle". *Environmental Sciences*, 4(2), 63-73.
- Jensen, M. (2007b). *Konsumtion, livstil och miljö. En studie om nio stockholmshushåll och deras indirekta koldioxidutsläpp*. SSKKII-publikationer, technical report 2007:02, Göteborgs Universitet.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Latour, B. & Woolgar, S. (1986 [1979]). *Laboratory life. The construction of scientific facts*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Lindén, A-L. (1994). *Människa och miljö. Om attityder, värderingar, livsstil och livsform*. Stockholm: Carlsson.
- Lindén, A-L. (2001). *Miljömedvetna medborgare och grön politik*. Stockholm: Formas.
- Lindén, A-L. (2002). *Ändra livsstil för miljöns skull! Vardagslivets stora utmaning*. MILJÖforskning 6 (2002).

Lindén, A-L. (2004). *Allmänhetens miljöpåverkan. Energi, mat, resor, och socialt liv*. Stockholm: Carlsson.

Marres, N. (2007). "Dilemmas of home improvement. Can clean technology mediate civic involvement in climate change?" I M. Feher (red.), *Nongovernmental Politics*. New York: Zone Books, 368-386.

Matti, S. (2006). *The Imagined Environmental Citizen. Exploring the State - Individual Relationship in Swedish Environmental Policy*. Licentiate Thesis, Political Science Unit, Luleå University of Technology. Tillgänglig: <http://epubl.ltu.se/1402-1757/2006/44/LTU-LIC-0644-SE.pdf> [2009-03-15]

Nyborg, K.; Howarth, R.B. & Brekke, K.A. (2006). "Green Consumers and Public Policy. On Socially Contingent Moral Motivation". *Resource & Energy Economics*, 28. 351-366.

Nyinflyttad (2008). "Så här gör du med ditt avfall". *Nyinflyttad*, (33), 14-15.

Shanahan, H. & Säljö, R. (1993). "Hushåll, livstilar och resurshushållning", I M. Rolén (red.), *Forskning om livsstil och miljö. Rapport från en FRN-konferens i Lund 18-19 Oktober 1993*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden, 67-82.

Simrishamns kommun (2007). *Miljöbokslut 2006*. Tillgänglig: <http://www.simrishamn.se/upload/MHF/Informationsbroschyrer%20nov%202006/Milj%C3%B6bokslut%202006.pdf> [2008-06-12]

Slocum, R. (2004). "Polar bears and energy efficient lightbulbs. Strategies to bring climate change home". *Environment and Planning D: Society and Space*, 22(3), 413-438.

Sundin, O. & Johannisson, J. (2005). "Pragmatism, neo-pragmatism and sociocultural theory. Communicative participation as a perspective in LIS." *Journal of Documentation*, 61(1), 23-43.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf [2009-02-07]

INTERVJUER

Intervju 1, Malmö, den 23 september 2008.

Intervju 2, Lund, den 10 oktober 2008.

Intervju 3, fritidsbyn, den 11 oktober 2008.

Intervju 4, fritidsbyn, den 11 oktober 2008.

Intervju 5, fritidsbyn, den 11 oktober 2008.

Intervju 6, telefonintervju, den 13 oktober 2008.

Intervju 7, Lund, den 14 oktober 2008.

Bilaga

Hej *nn*,

Vi är verksamma vid Lunds universitet respektive Centrum för livsstilsfrågor, Region Skåne. Vi studerar hur människor resonerar kring och läser om miljöfrågor i samband med sina semestervanor. Vi genomför intervjuer med boende i den fritidsby där ni har ert hus och vi hoppas att ni kan tänka er att bli intervjuad av oss inom kort. Intervjun tar en knapp timma och vi vill då bl.a. höra mer om livet i fritidsbyn, era semestervanor, samt vilka erfarenheter ni har av att läsa och höra om miljöfrågor i media. Ert namn har vi fått av *nn*, xx-vägen.

Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att det inte framgår vilken fritidsby det handlar om eller namnen på dem som deltar. Det kommer däremot att framgå att det rör sig om Simrishamns kommun. Naturligtvis är det frivilligt att delta, men vi hoppas ni är intresserade av att samtala med oss. Helst träffas vi i er sommarstuga, men kanske blir det lättast att träffas hemma hos er på en tid som passar er.

Vi kommer att höra av oss till er per telefon under de närmaste dagarna för att försöka bestämma en tid för ett möte. Ni kan naturligtvis ta kontakt med oss dessförinnan.

Vänliga hälsningar,

Jutta Haider, Fil. Dr, Vik universitetslektor,
Lunds universitet & Centrum för livsstilsfrågor
Jutta.haider@kult.lu.se
046-2223142

Olof Sundin, Docent, Universitetslektor,
Lunds universitet
Olof.sundin@kult.lu.se
046-2220966